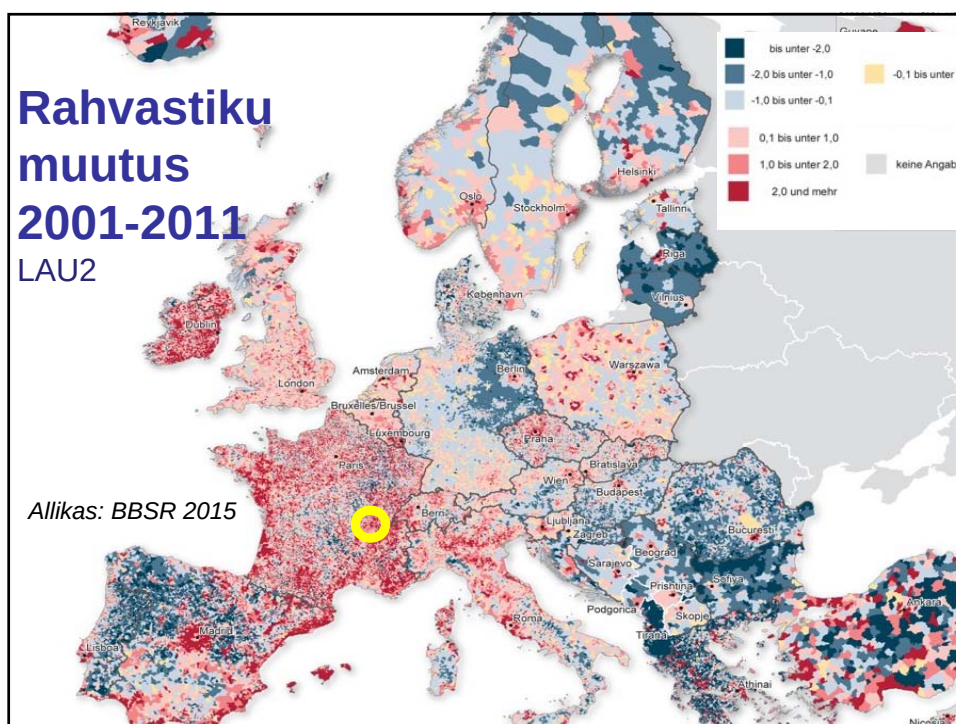

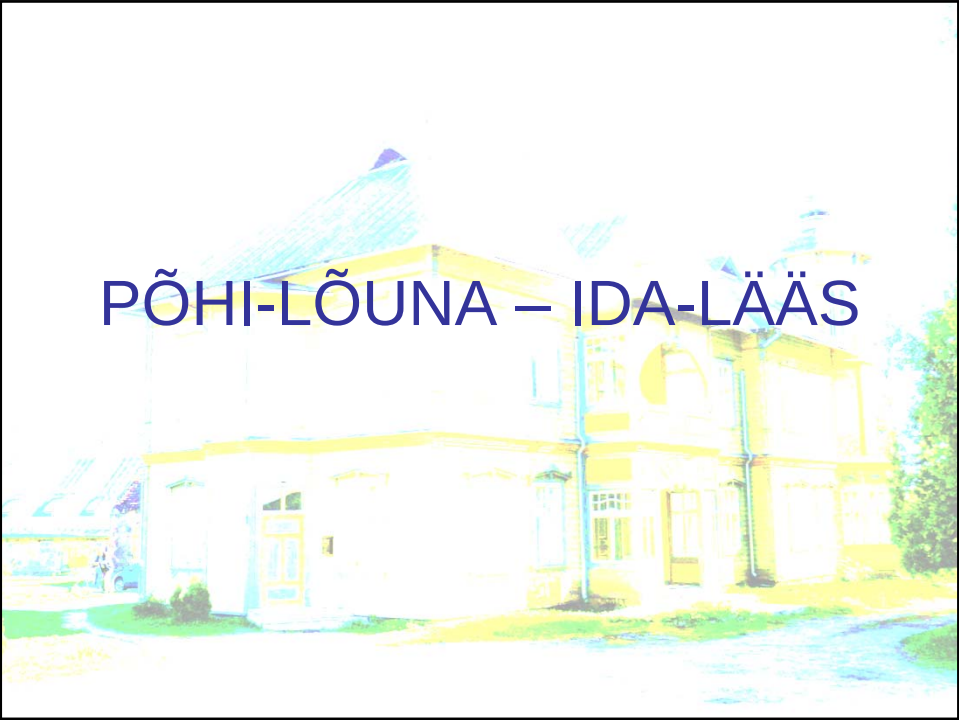
Kas geograafiata saab territooriumi hallata?

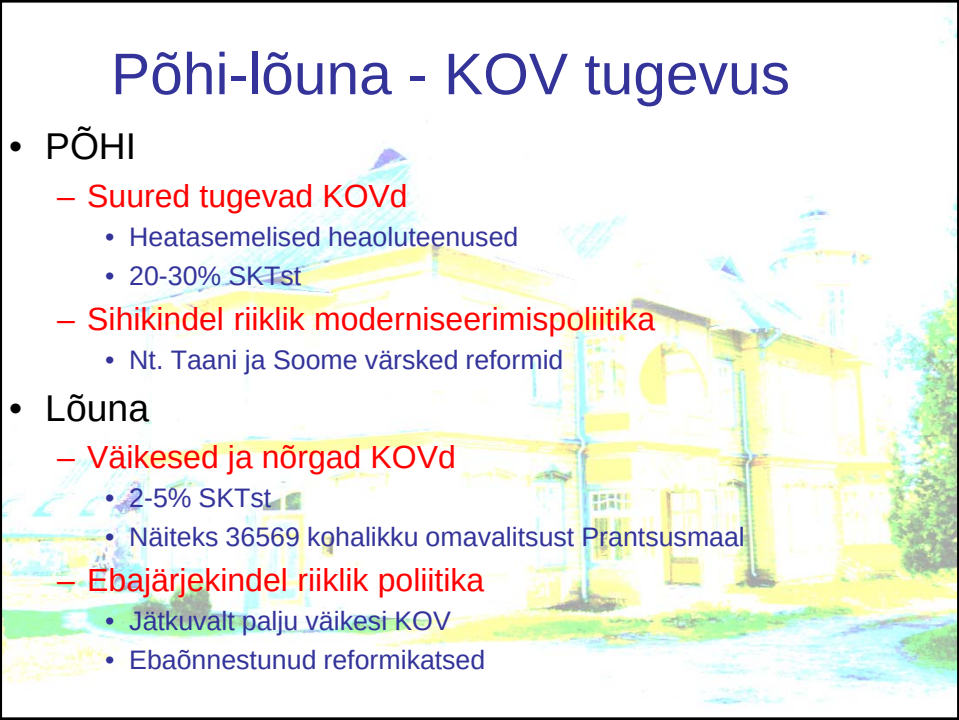
Jutuks

- Haldusmuutrid Euroopas
- Kas suuremaks või väiksemaks?
 - Miks?
 - Läti näide
- Eesti varasemad territoriaalsed haldusreformid ja **geograafide roll seal**
- Halduse eeldatav mõju kohalikule ja regionaalsele arengule – **elik geograafiale**

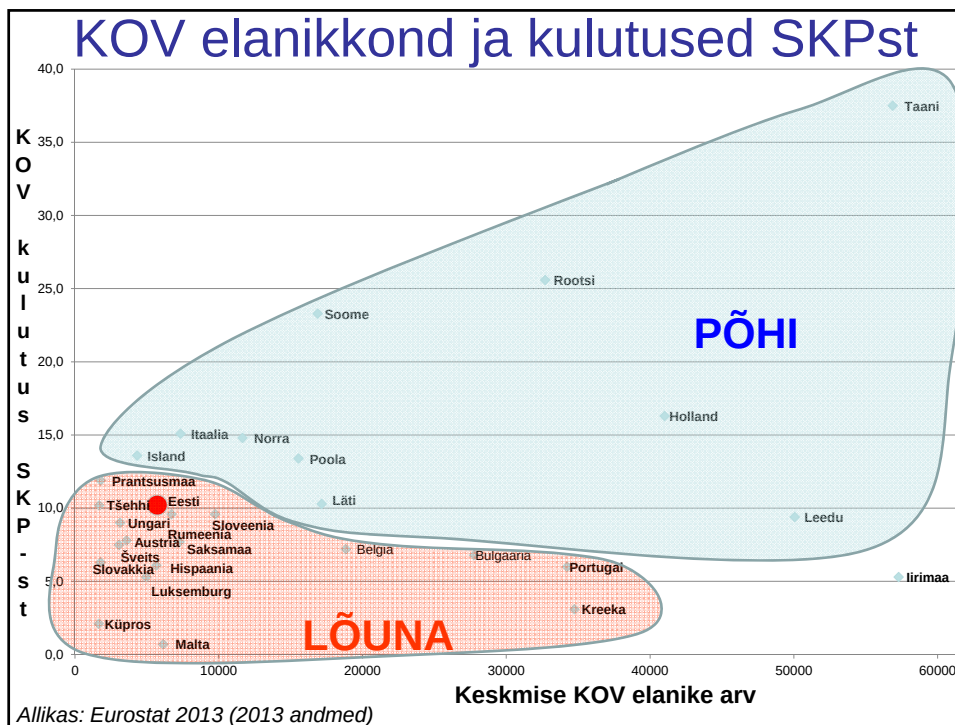

PÕHI-LÕUNA – IDA-LÄÄS

Põhi-lõuna - KOV tugevus

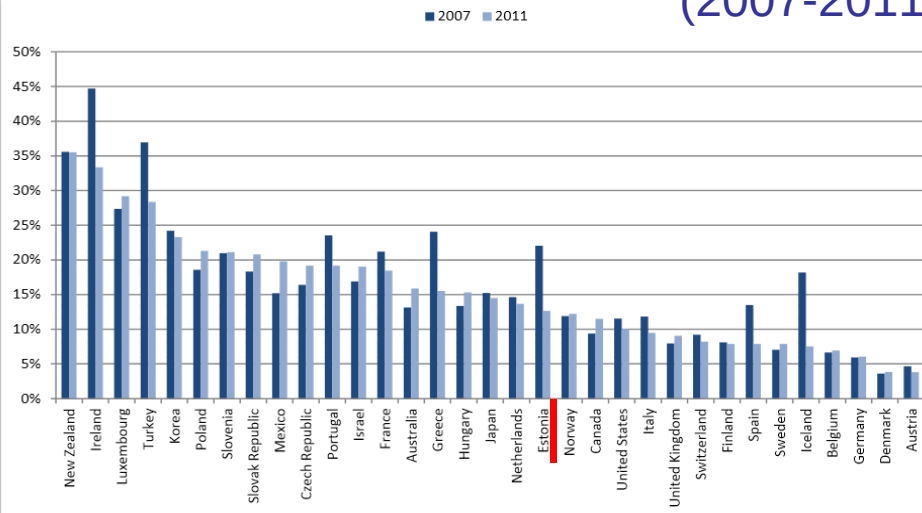
- PÕHI
 - Suured tugevad KOVd
 - Heatasemelised heaoluteenused
 - 20-30% SKTst
 - Sihikindel riiklik moderniseerimispoliitika
 - Nt. Taani ja Soome värsked reformid
- Lõuna
 - Väikesed ja nõrgad KOVd
 - 2-5% SKTst
 - Näiteks 36569 kohalikku omavalitsust Prantsusmaal
 - Ebajärjekindel riiklik poliitika
 - Jätkuvalt palju väikesi KOV
 - Ebaõnnestunud reformikatsed

Ida-lääs – demokraatia telg

- Lääs
 - Demokraatia kui väärtus
 - Meetmed kohaliku osaluse tugevdamiseks
 - ÜK
 - Reformid põhjalikult ette valmistatud ja läbi räägitud
 - Saksamaa
- Ida
 - Demokraatia pole probleem – seda pole
 - Reformid nii nagu võimuritel vaja

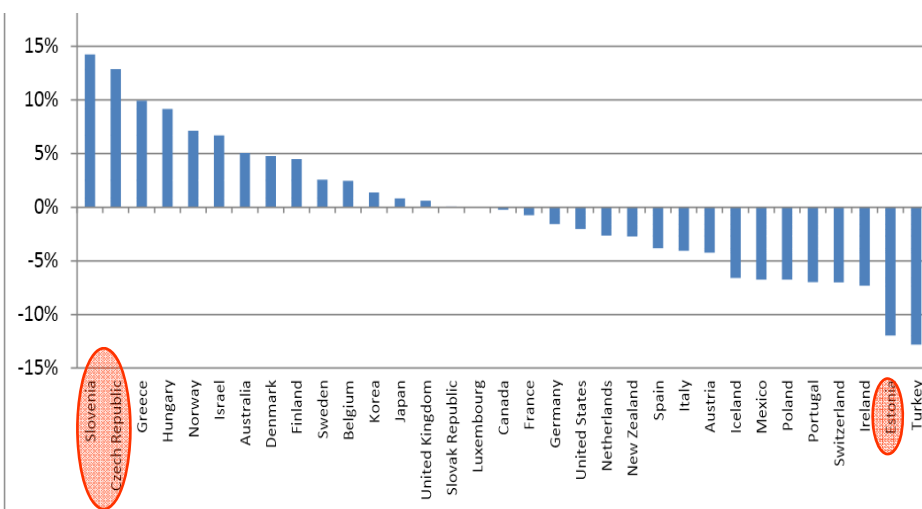
KOV kulutuste osakaal ja muutus % SKPst (2007-2011)

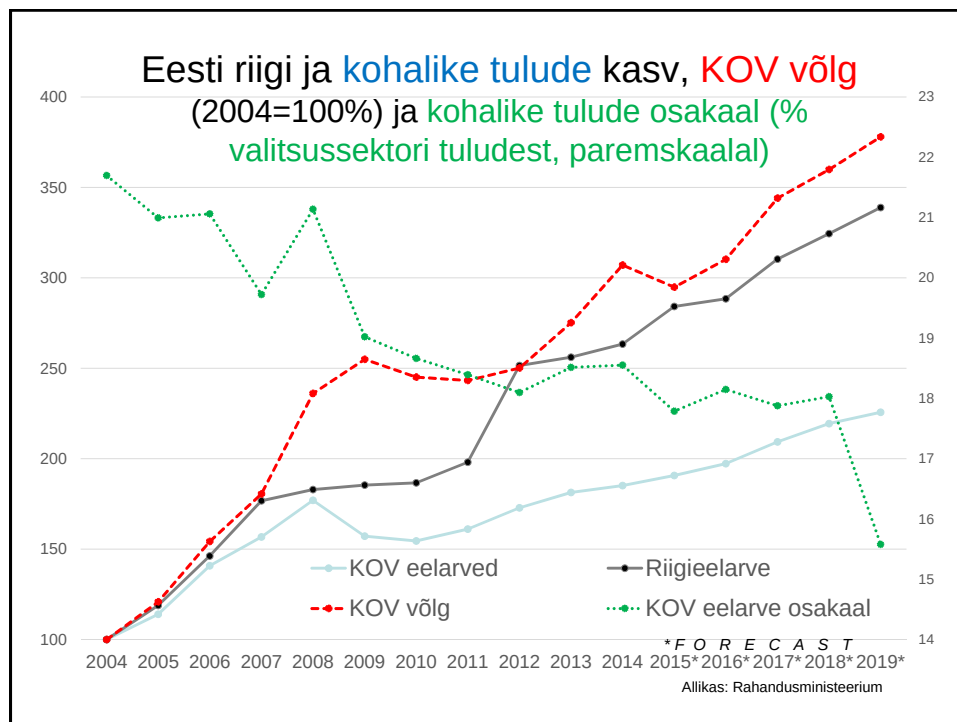
Note: for Canada, Japan, Korea, Mexico and Turkey, data is for 2010 instead of 2011; for Australia and New Zealand, 2009 instead of 2011.

Source: OECD National Accounts

OECD maade avalike investeeringute KOV osakaalu muutus 2007-11

Source: OECD National Accounts

Konsolideerumine vs. fragmenteerumine

- Konsolideerumine
 - Põhjamaad
 - ÜK & Saksamaa
 - Poola & Bulgaaria
 - Leedu & Läti
- Fragmenteerumine
 - Tšehhid-slovakid
 - Ungari
 - Itaalia
 - Makedoonia

Väikeste hädad

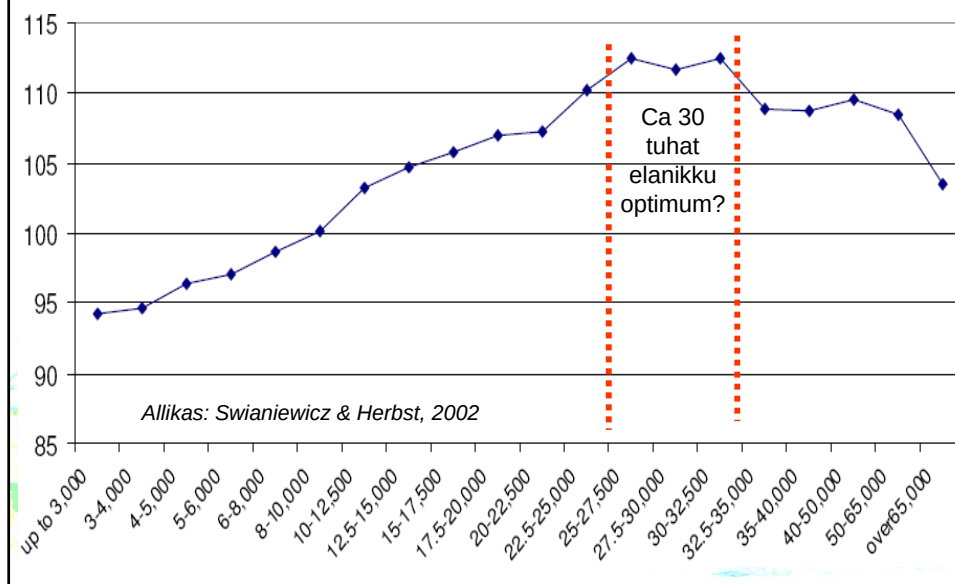
- Piiratud teenused ja kallim omahind
- Ei saa võtta uusi ülesandeid
- Vähene professionaalsus
- Suured halduskulud elanike kohta
- Väga väikeste puhul võimumonopoli oht
- KOVide suur heterogeenus
- Tagasihoidlik võime mõjutada ettevõtlust

Trend suurenemisele

- Tänu elulaadi muutusele ja ühtlustumisele; haldustehnoloogiate arengule ja professionalismi kasvule, vabaühenduste tugevnemisele on väikeste KOV eelised oluliselt kahanenud
- KOV suurendatakse kõikjal:
 - liitmise
 - poolsundusliku koostöö tõhustamise läbi:
 - Tšehhi
 - Saksa
 - Prantsusmaa

Aga mitte liiga suureks!

Poola KOV suurus ja edukus

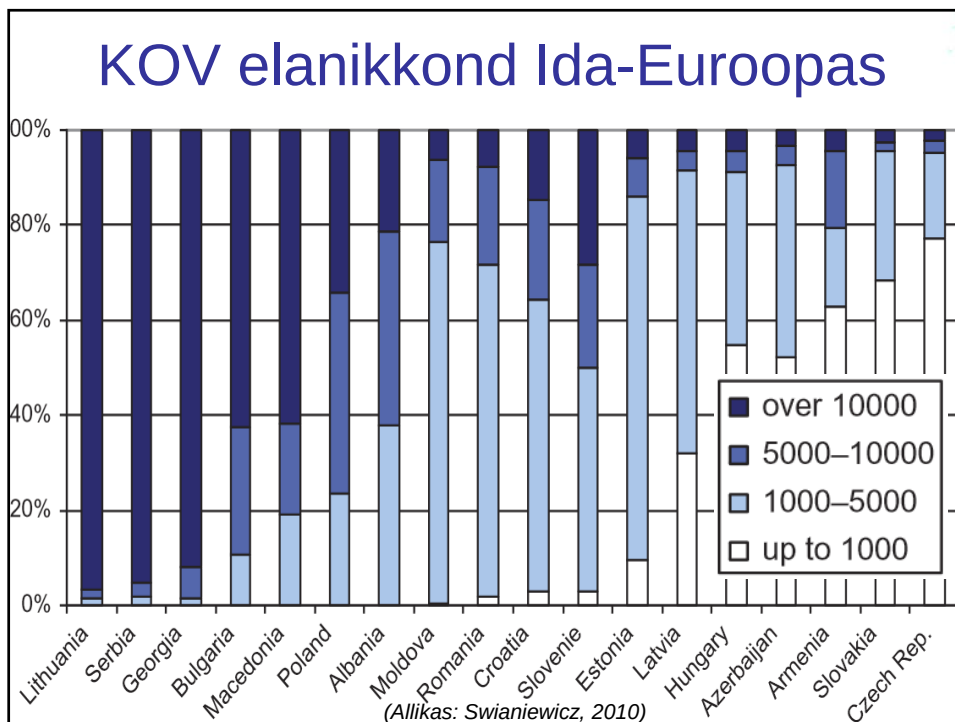

Suurte hädad

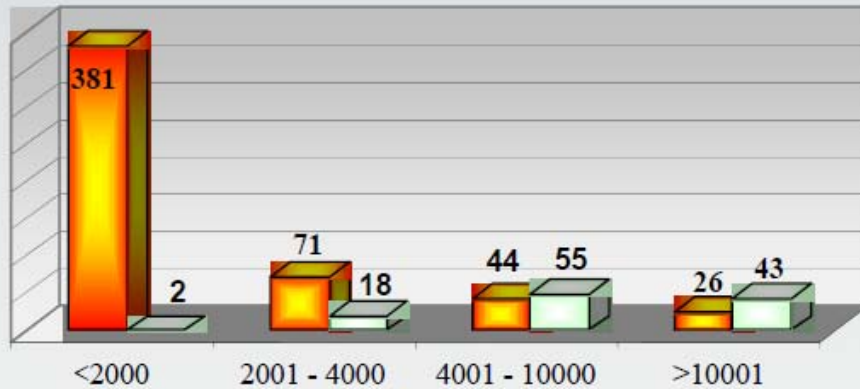
- Võim võimu pärast – parteide paradiis
- Kohalike vajaduste eiramine, kodanike vähene kontroll – demokraatia defitsiit
- Suurem bürokraatia
- Raskem juurdepääs
- Territoriaalsed konfliktid volikogudes
 - Kui ei arvestata väljakujunenud geograafia ja identiteediga
 - Nt. mis hakkaks juhtuma Viljärvandi vallas?

Eduka reformi “iseloom”

- Kindlate ja selgete eesmärkidega
- Asjaosalised kaasatud ja teavitatud
- Protsess oskuslikult juhitud:
 - Konkreetne plaan
 - Selge vastutus
 - Boonused eesjooksjatele
 - Lõpp sunduslik
- Teostus “õigel ajal”

Läti 2009 reformi tulemus pagasts → novads

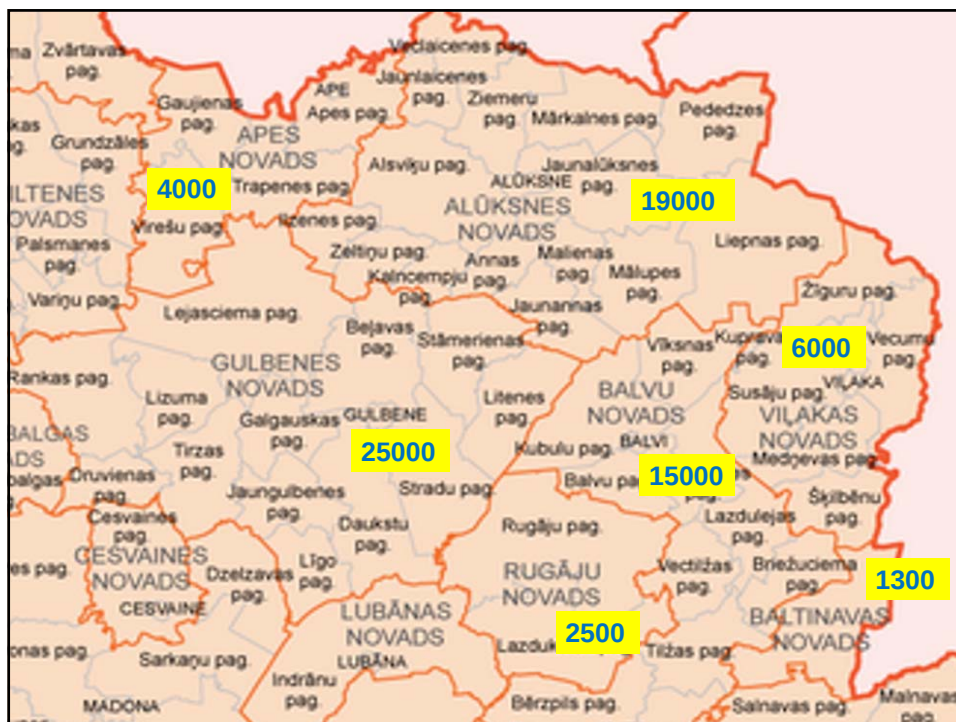

Allikas: Läti keskkonnakaitse ja reģionaalarengu ministereerium

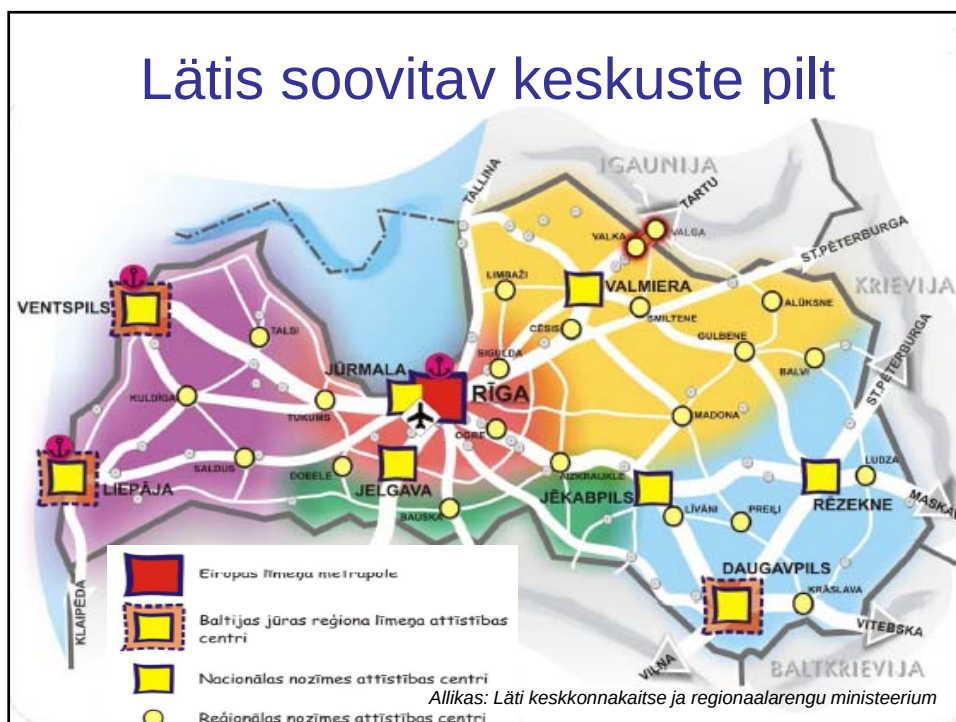
Läti uued ja vanad KOVid

Allikas: Läti keskkonnakaitse ja reģionaalarengu ministereerium

Lātis soovitav keskuste pilt

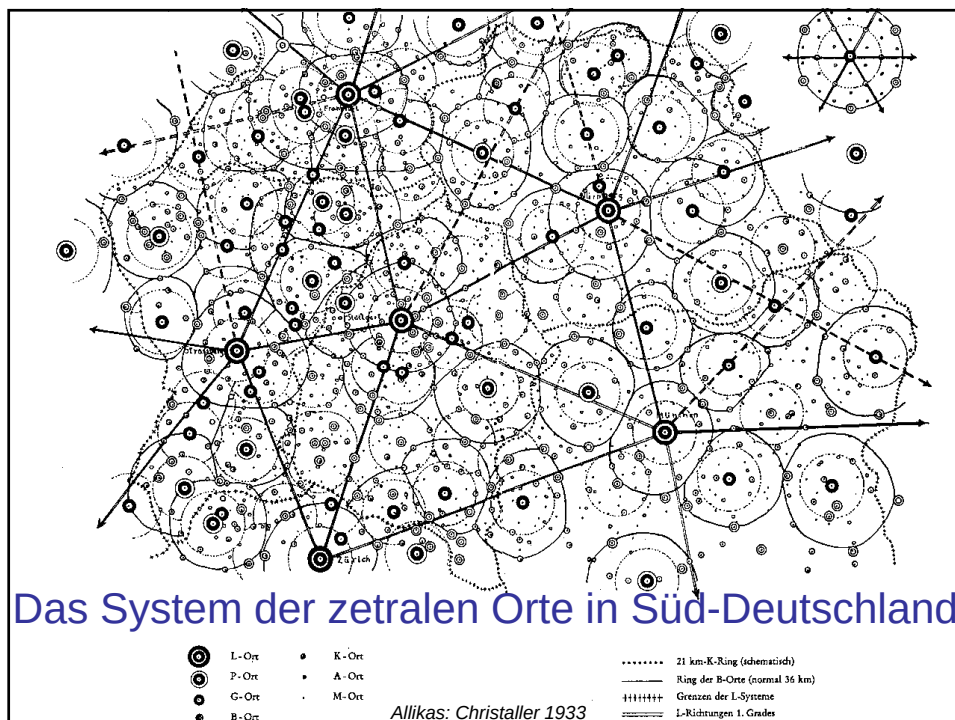
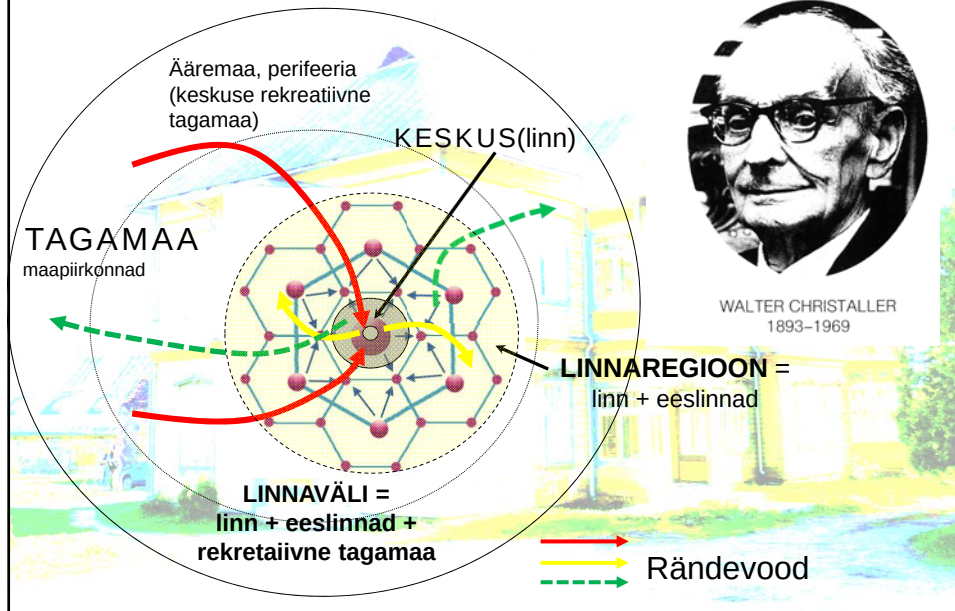

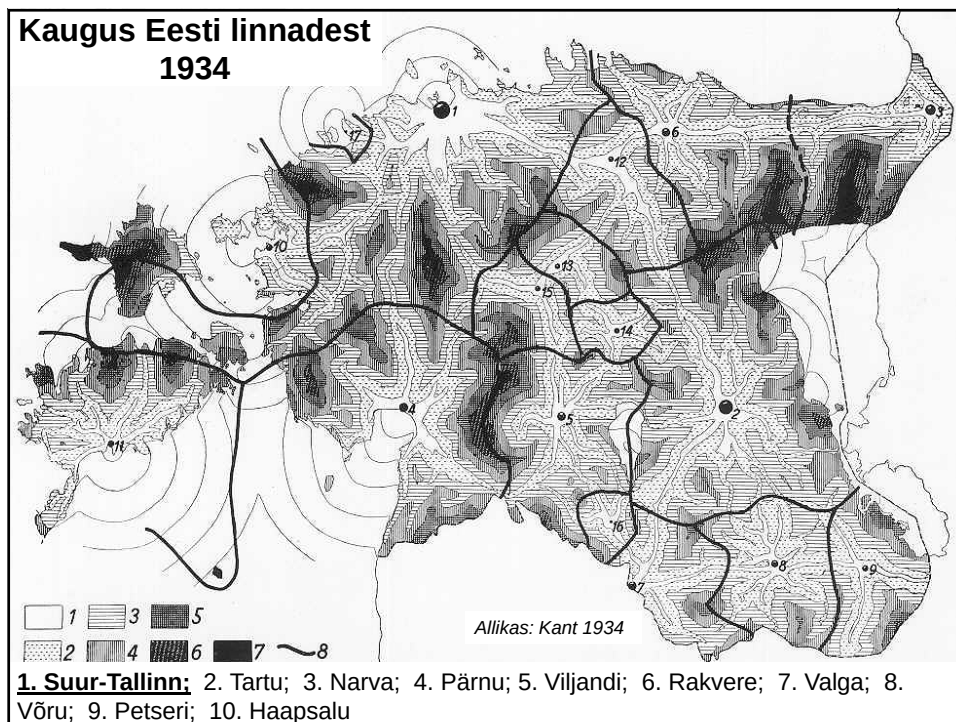
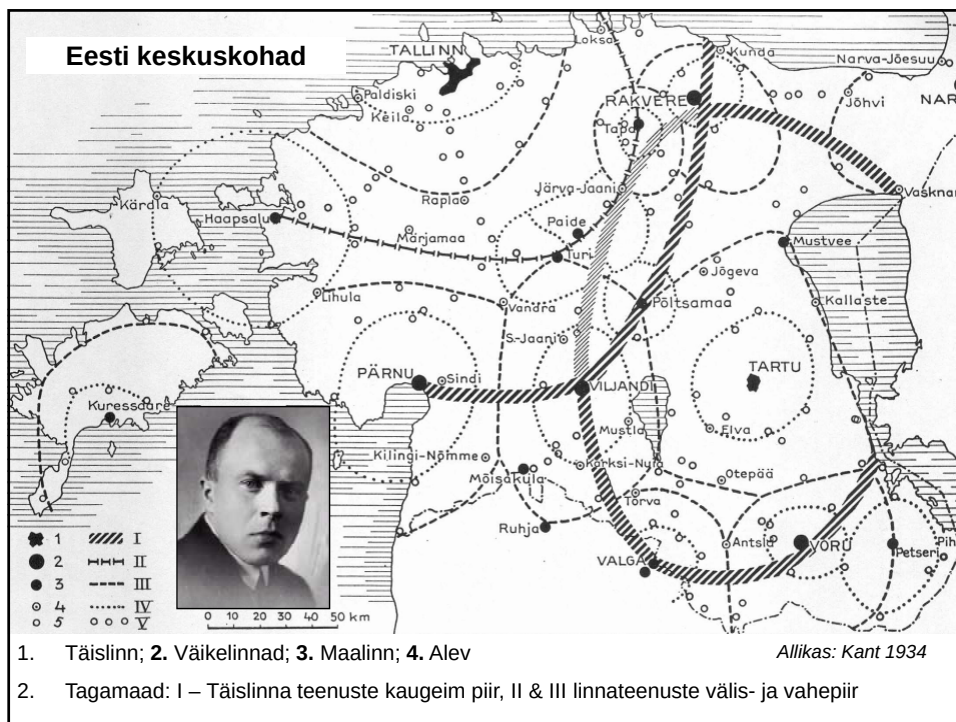
Eesti varasemad territoriaalsed haldusreformid

Eesti haldusjaotus enne II MS

- Muinaskihelkonnad ja –maakonnad
- 1816/19 üle tuhande mõisavalla
- 1867 vallakogukonnaseadus
- 1881-1893 valdade liitmine u 400-ks (Eestis 366)
- 1921 Eestis 387 valda, 19 alevit, 13 linna.
- 1917 liideti Pärnu, Saare, Tartu, Viljandi ja Võru maakond Eestimaa kubermanguga, vallad haarasid enda alla lisaks talumaadele mõisamaad.
- 1920. aastal moodustati Valga ja Petseri maakond
- Täieline haldusreform 1938/9
 - 1938 muudeti linnaks 14 alevit
 - 1939 vähendati keskuskohtade põhiselt valdade arvu 365lt 248ni (KOV arv 398-lt 281-le)

Keskused ja nende hierarhia

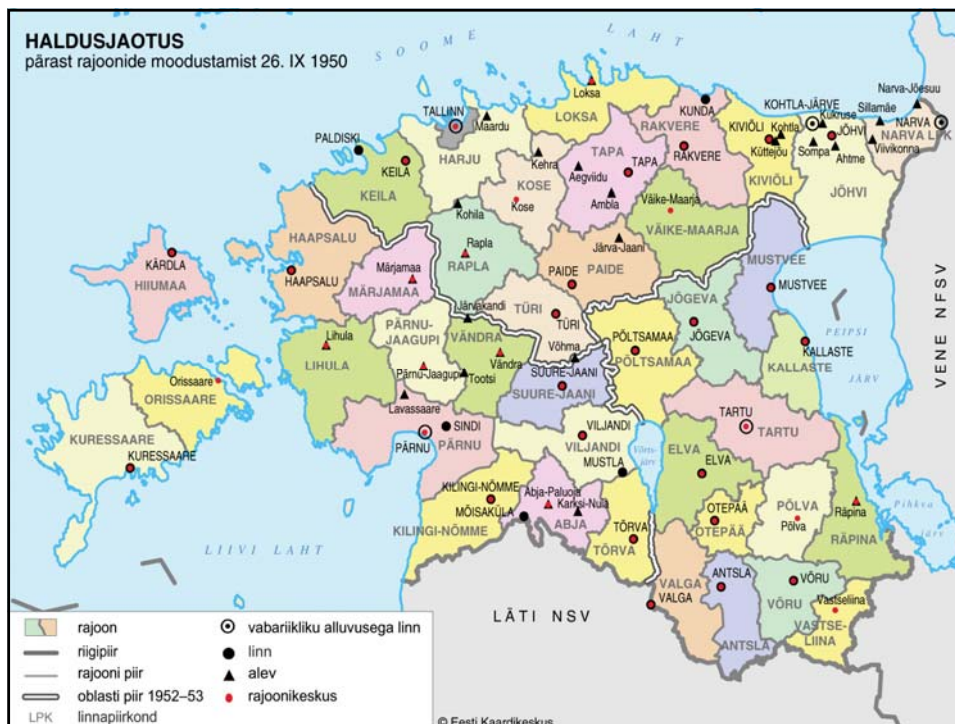

Eesti haldusjaotus 1938/9 reformi järel

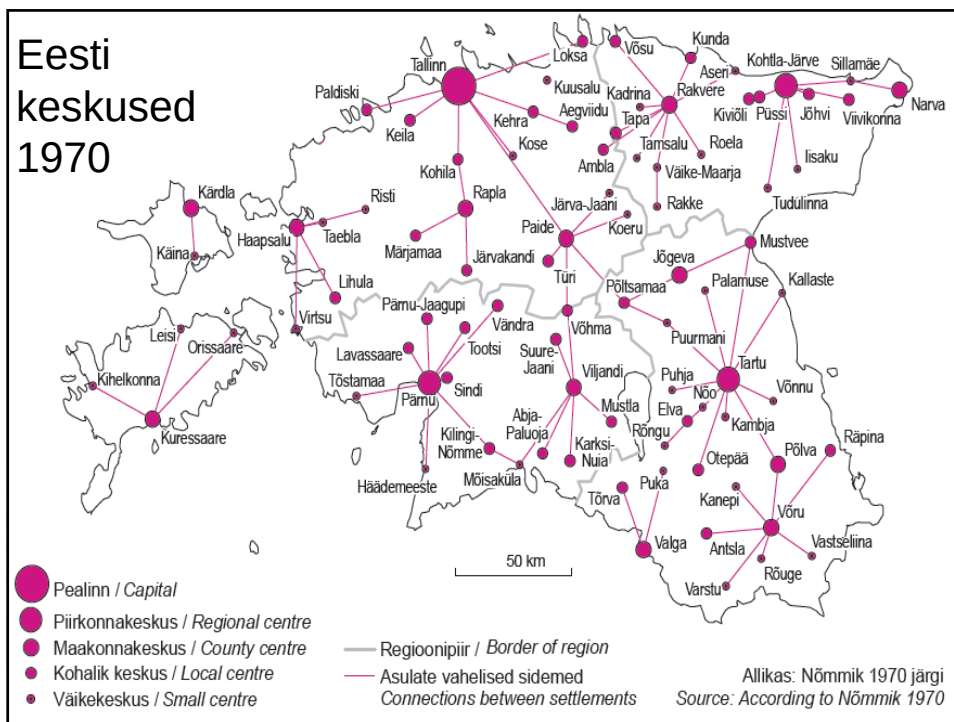

Nõukogude piiritu piirivedamine

- algas 1950
 - 13 maakonnast 39 rajooni
 - 233 valla asemele 636 külanõukogu,
- 1952-53 Tallinna, Tartu ja Pärnu oblastid
- 1954 liideti külanõukogud, nende arv vähenes 651lt 320ni
- 1959 ja 1961-62 liideti rajoonid enam-vähem tagasi maakondadeks
- 1975-76 7000 maa-asulast (küla, alevik, asundus) jäid alles pooled
- Toimus intensiivne linnastumine!**

Uue Eesti aja reformid

- 1989 muudeti rajoonid maakondadeks
- 1990 algas külanõukogude muutmine valdadeks
- 1993 muudeti alevid vastavalt nende taotlustele kas maa- või linnaomavalitsusteks
- 1994 rakendus uus KOKS ja 1-tasandiline KOV
- 1996 taastati Paldiski linna staatus, hakkab toimuma nn. hiiliv haldusreform, millega ametkonnad joonistasid igaks oma Eesti
- Alates 1999 7 katset muuta valdade piire, üksikud ühinemised senistes piirides

Ametkondlik piirivedamine

Asutuste piiride kattumine
1:3000000

Peipsi järv

VENEMAA

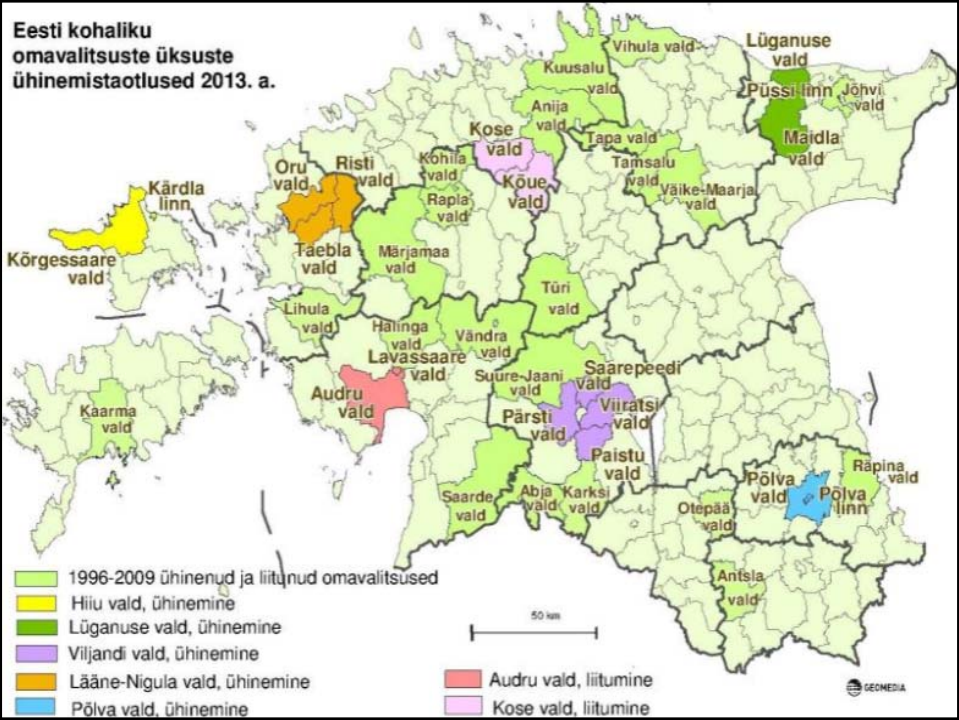
LÄTI

Allikas: Põhjala 2013

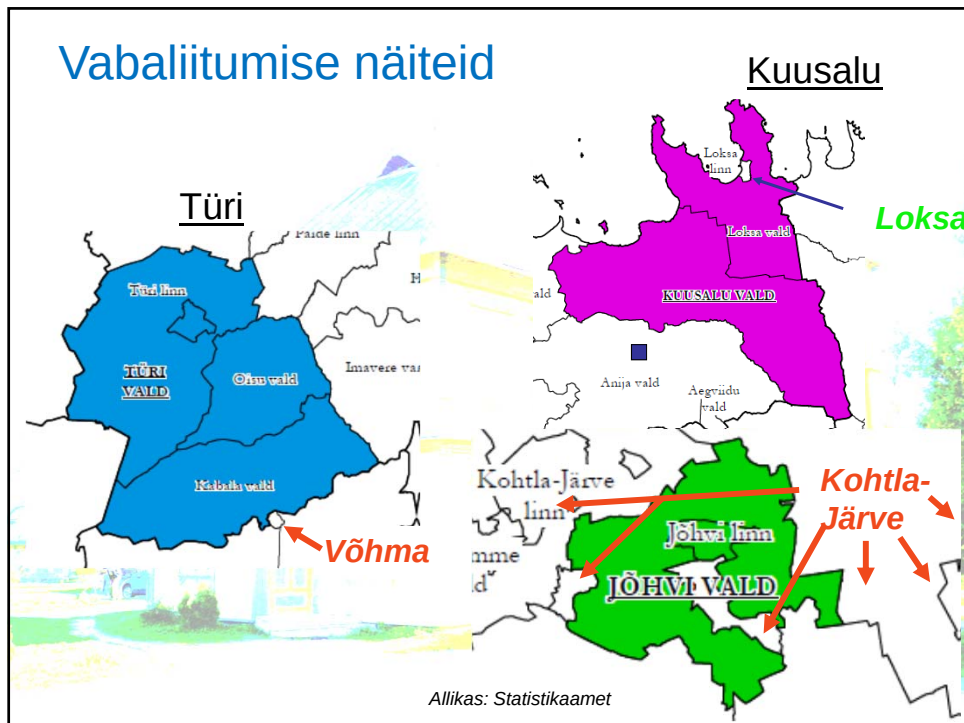
0 30 50 km
1 cm

Asutuste piiride esinemise korrad

alla 8	15-22	üle 27
8-14	23-27	

Vabaliitumise näiteid

Eesti piirimuutuste koond

- Eesti ainukesed stabiilsed haldusstruktuurid on „vanad“ maakonnalinnad
- Piire saab muuta kiiresti vaid diktatuuri oludes
- Kommunistide piiride pidev ümberjoonistamine soodustas juuretust ja väikekohtade hääbumist
- Praegused poliitikud ja ametkonnad eiravad toimerigioone (valdavalt maakondi)

Paisuv eluruum ja kesine kohalik ja regionaalne haldus- ja arendusvõime

- Mobiilsus ja kommunikatiivsus on kasvanud kordi
- Eestit valitsetakse aga jätkuvalt 19. sajandi Saksa haldusmudeli ja vallastruktuuri järgi
 - Mitu Ida-Euroopa maad eiras vahepealse 50 aasta muutusi ja taastas sõjaeelsed haldusüksused
 - juurdunud struktuurid üritavad nüüd hoida *status quo*
- Killustunud kohalike omavalitsuste ja demotiveeritud regionaalse halduse ametnikega ei ole täna kohtadel arvestatavaid institutsioone, kes majandusarengut edasi viiks

Halduse eeldatav mõju kohalikule ja regionaalsele arengule

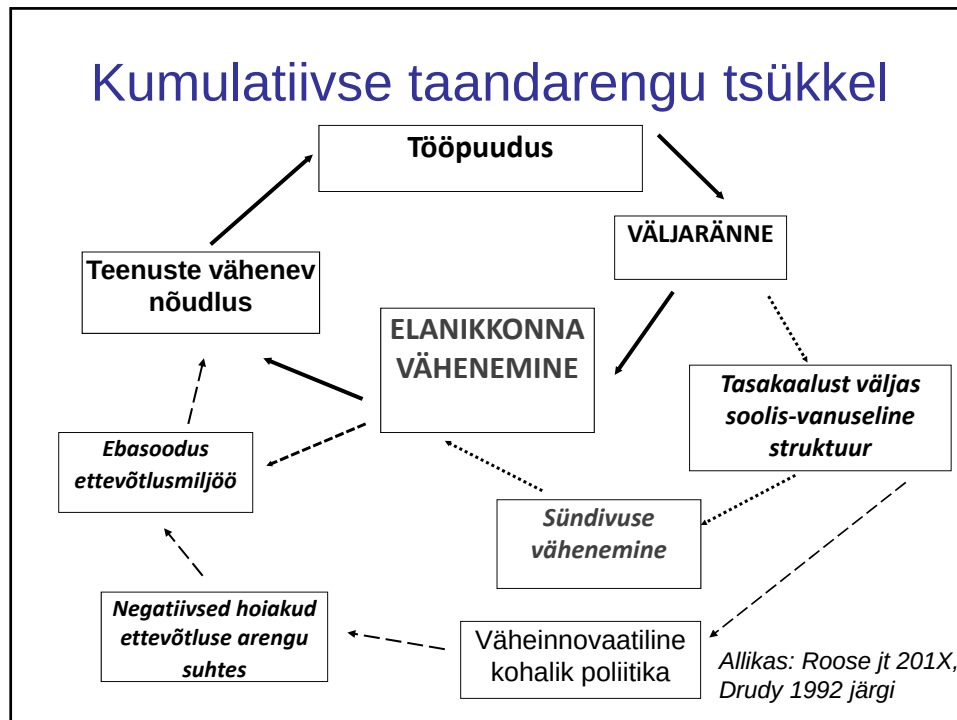
Halduse võimalik mõju majanduse struktuurimuutusele

- 3-etappi probleemide lahendamisel:
 - teadvustamine ja probleemi mõistmine
 - institutsionaalse raamistiku loomine
 - meetmete rakendamine
- Haldusstruktuuri ja selle ebakõla mõju majandusarengule ei avaldu lühiajaliselt:
 - turujõudude toimimine ning
 - makro- ja harupoliitikad on märksa olulisemad
- Pikaajaline mõju on siiski oluline
 - Euroopas pärast Thatcherit parempoolsete poliitikate domineerimine - New Public Management??
 - Põhja-Euroopa kogemuse põhjal poliitikad toimivad

Regionaalsed erinevused kasvavad ja maa tühjeneb inimestest

- Kui maapiirkondadesse ei teki uusi töökohti jookseb kogu maa Harjusse tühjaks ja ongi Harju keskmise
- Maapiirkondades saab olema suvitamine. Kui saab...
- Saamaks uusi töökohti tuleb kogu maakonna(=linnaregiooni) omavalitsustel korraldada ühiselt majanduspoliitikat
 - Eriti praegu, kui muutused on väga kiired
- Millised institutsioonid võtavad seda teha?

Kumulatiivse taandarengu tsükkel

Võimalik oleks tosinkond arenduskeskust

- Harjuvälise Eesti konkurentsivõime halveneb
 - alla 10'000 tööturualad ei suuda üldjuhul uusi töökohti luua
 - inim- ja loodusressursid jäävad ääremaa del kasutamata
- Haldusest oleks restruktureerimisel abi kui:
 - tugevdada regionaalseid arendusinstitu tsioone,
 - muuta ametnikud proaktiivseteks arendutootajaks ja
 - rakendada ettevõtluse struktuurimuutuse, energiamajanduse, rahvastikuarengu pikaajalisi trende arvestavaid koha-põhised arengustrateegiaid

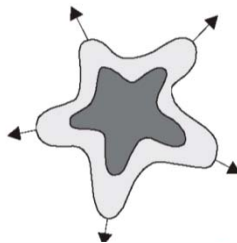
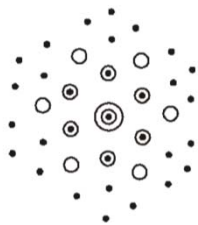
Innovatiivsed ettevõtted 2006/8 → 2010/2						
Allikas: CIS	Sisemine T&A	Väline T&A	Masinad	Väline teadmus	Koolitus	Kokku
Hiiu (Lä)	7%	-2%	15%	6%	20%	46%
Ida-Viru	4%	-2%	-6%	1%	-17%	-20%
Jõgeva (Lõ)	27%	1%	-21%	-3%	-1%	3%
Järva (K)	0%	0%	-3%	-11%	-14%	-28%
Lääne (Lä)	7%	16%	-3%	17%	10%	47%
Lääne-Viru (K)	-4%	5%	-2%	14%	-4%	9%
Põlva (Lõ)	12%	-5%	1%	-7%	15%	16%
Pärnu (Lä)	20%	10%	-3%	6%	18%	51%
Rapla (K)	16%	28%	0%	2%	-7%	39%
Saare (Lä)	30%	21%	7%	6%	-2%	62%
Valga (Lõ)	14%	13%	-3%	-9%	-1%	14%
Viljandi (Lõ)	14%	9%	0%	7%	20%	50%
Võru (Lõ)	19%	8%	3%	7%	5%	42%

Laissez faire vs. reginaalarengu poliitikad

- Senise *laissez faire* jätkumine, millega keskus-ääremaa erisused kasvavad: kogu ajupotentsiaal koondub Tallinnasse ja Tartusse ning muud keskused taanduvad veelgi oluliselt.
- (Keskusevõrgu) poliitikate rakendamisega luuakse eeldusi kasvuks suuremates maakonnakeskustes:

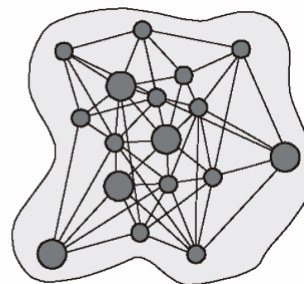
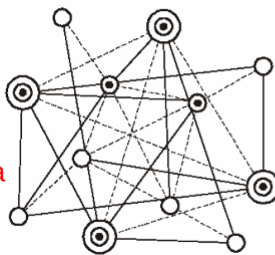
→ Uued töökohad

Neoliberaalsus vs. polütsentraalsus

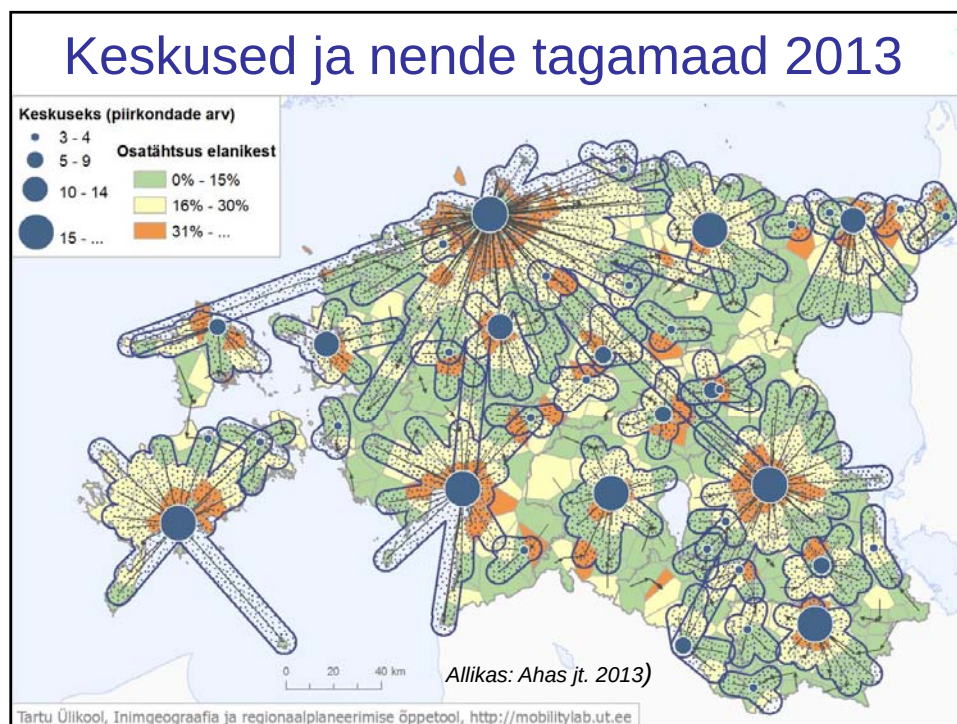
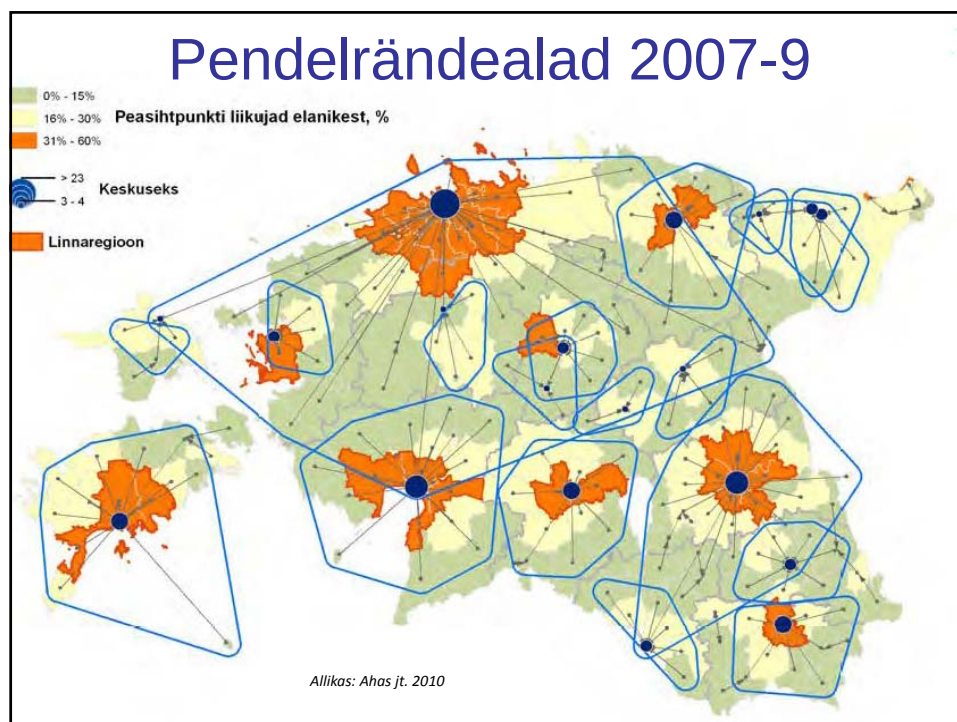
Neoliberaalne lähenemine loodab, et keskusest nõrgub kasv välja perifeeriasse

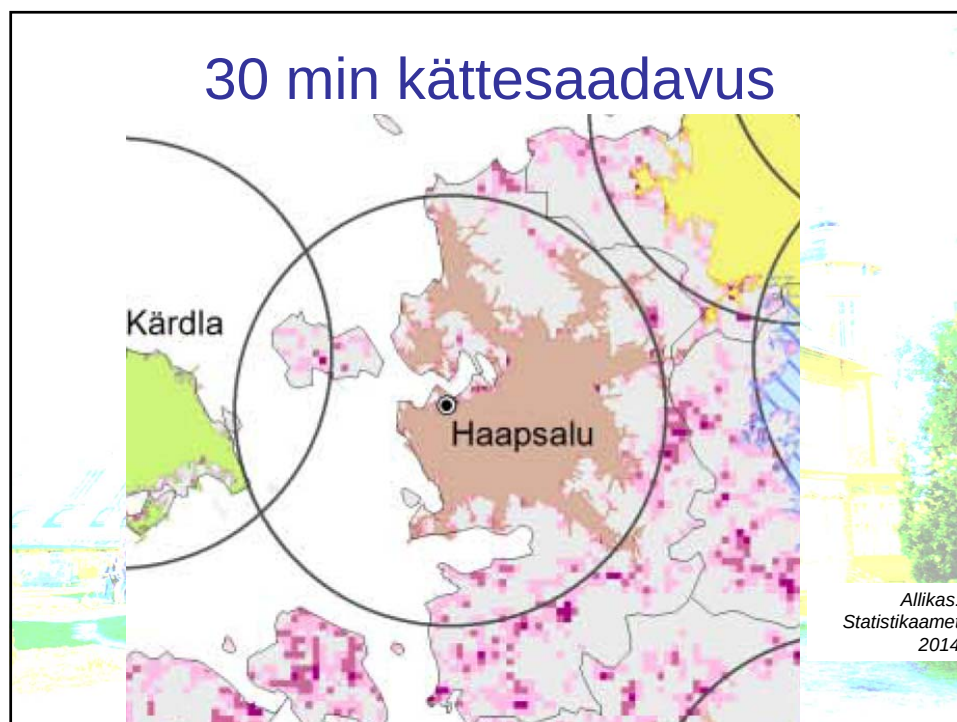
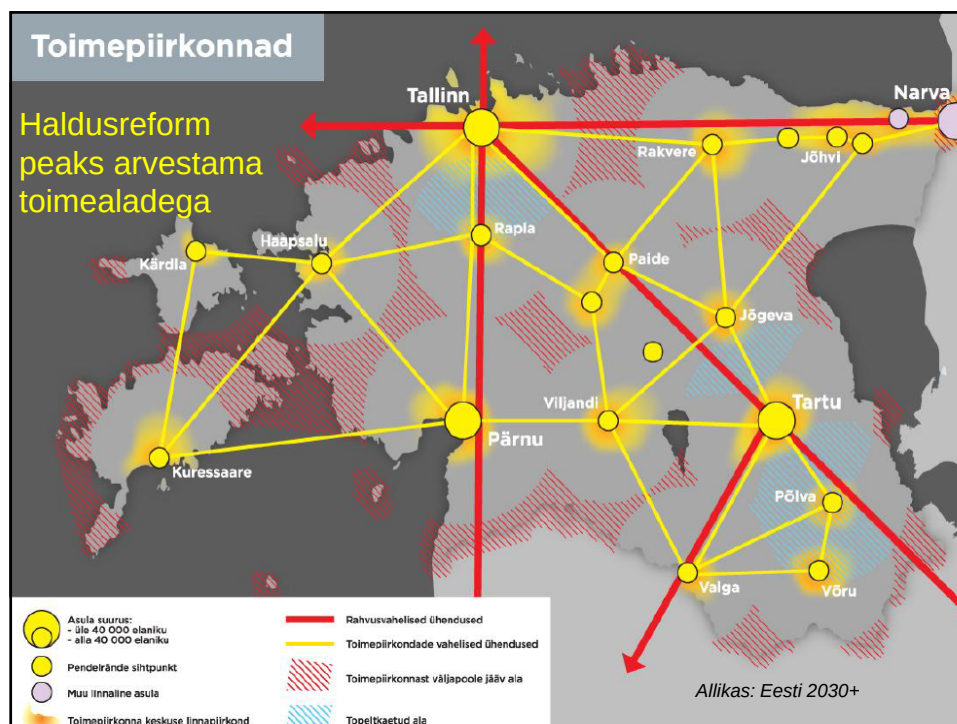
Polütsentraalsus rõhutab koostööd, oskamise levimist: linnaregioonide spetsialiseerumist ja innovatsiooni

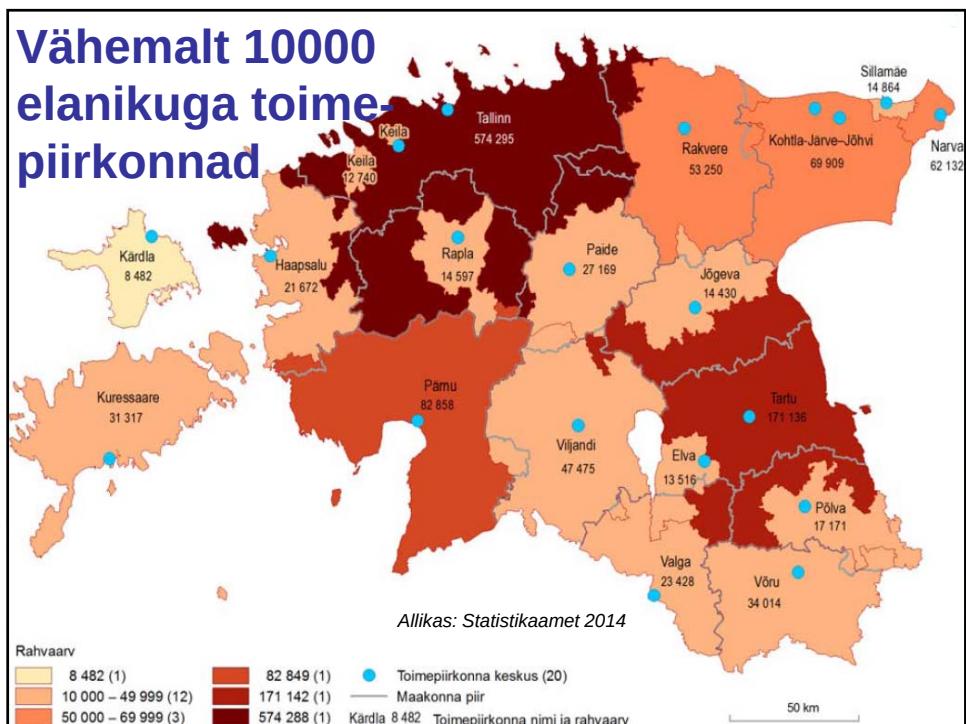
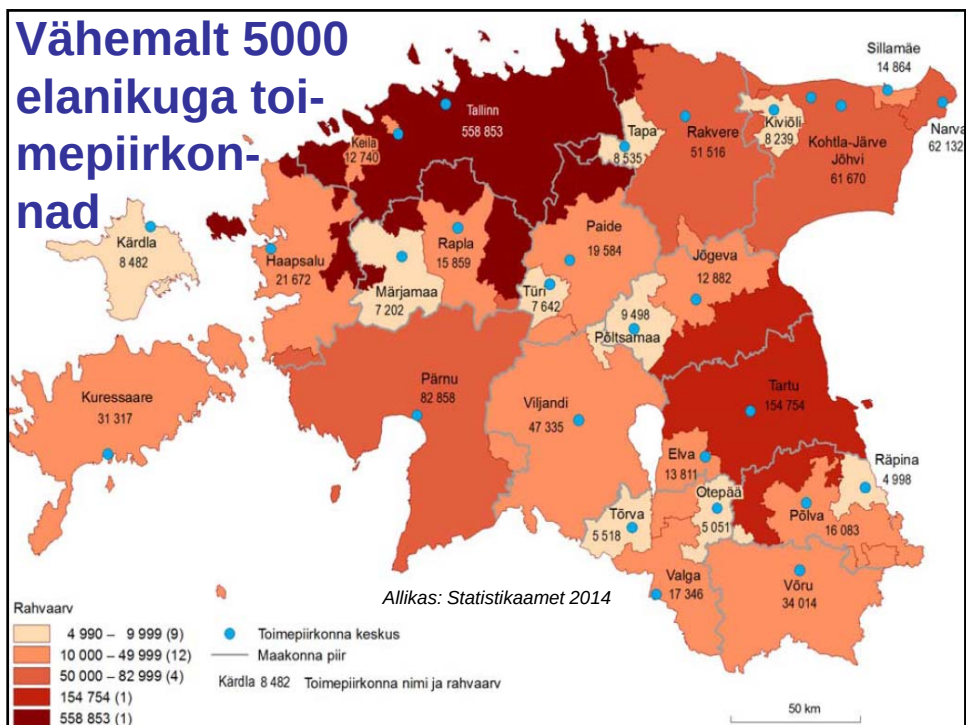

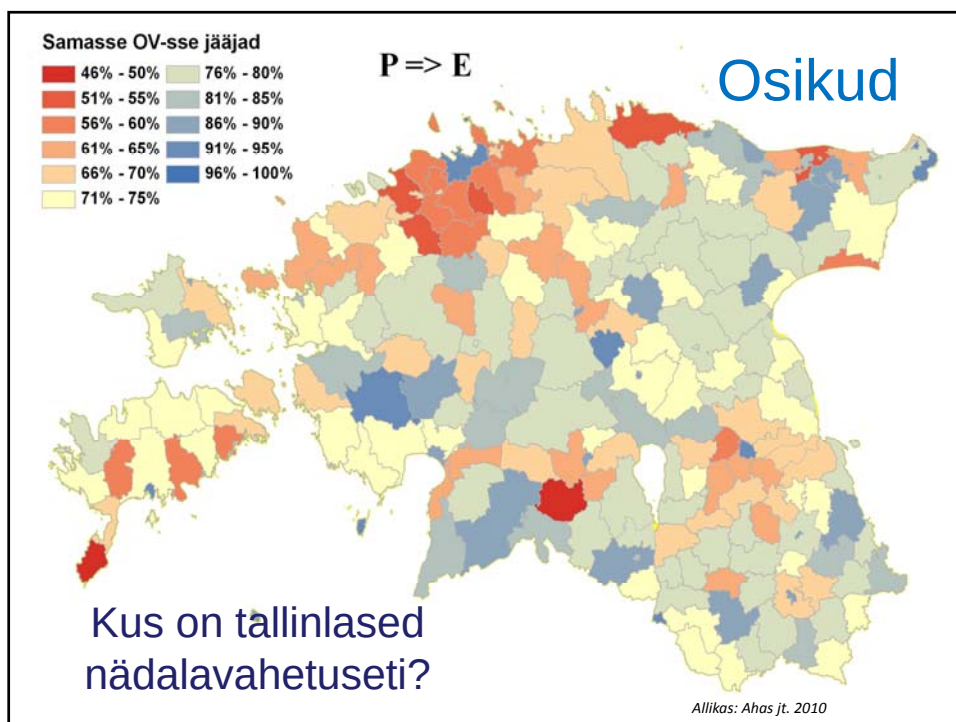
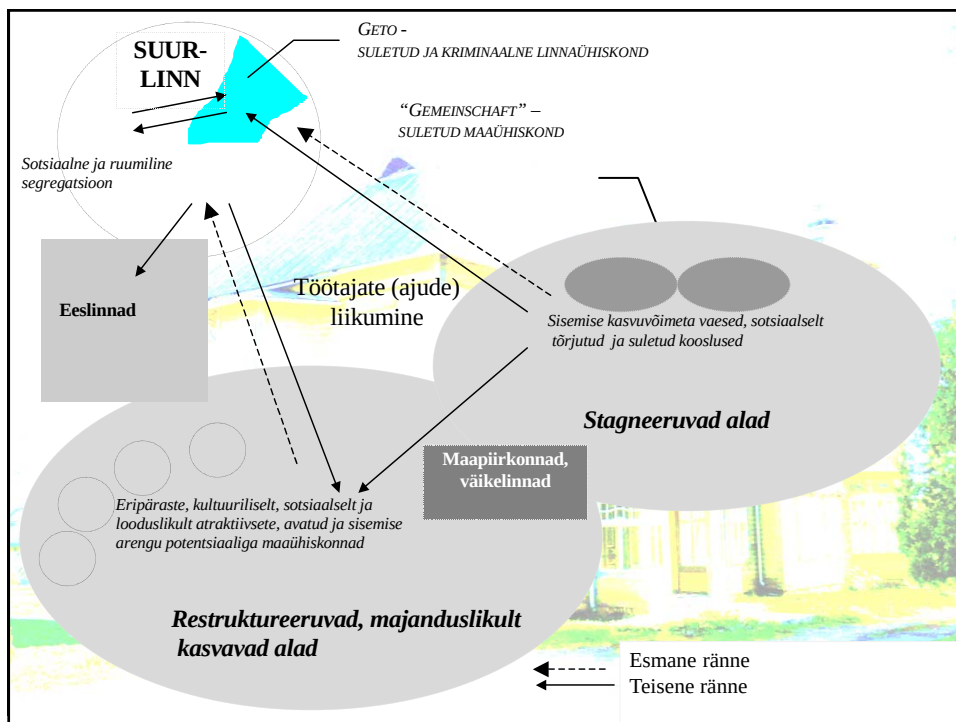
Eestis tosinkond linnaregiooni

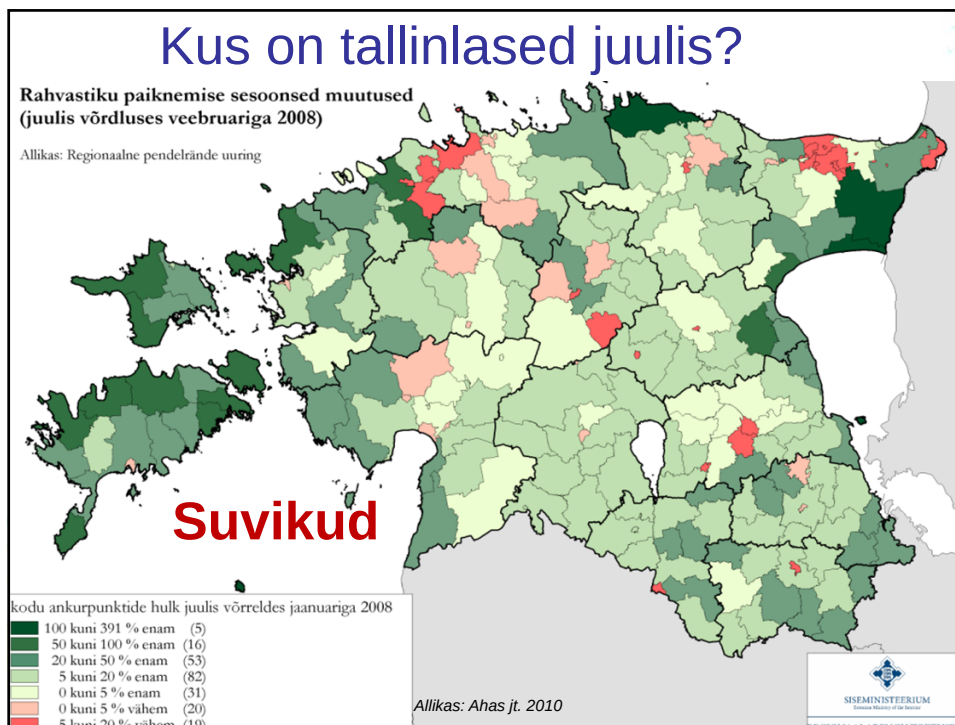
- Linn ja seda ümbritsev tööturuala, kus igapäevane pendelränne keskusse (25% ja enam töötajast)
- Vähemalt 15 tuhat elanikku (Jauhiainen 2002)
- 70% Eesti rahvastikust
- 92% 500 suurimast ettevõttest (Jauhiainen jt. 2002)

Vajadus haldusuuenduseks terav

- Eesti eristub Põhjamaadest väiksemate ja alarahastatud KOVide poolest
 - kohtadel ei ole piisavat arendustöö võimekust
 - muutuseta ääremaastumine süveneb
- Killustunud haldus soodustab:
 - võimu tsentraliseerimist ja politiseerimist
 - ruumiliste arenguerisuste kasvu – ääremaastumist
- Reformi vajavad ka keskvalitsuse struktuurid:
 - OECD raport „ühtsemaks valitsemiseks“
 - vähendamaks barjääre ministeeriumite vahel

